

ACC. N:R M.11086:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

L.U.F. 67 KROKFISKE.

Besvarandet av ovanstående fråga berör samtliga sjöar och vattenadrag inom Hultsjö, nämligen Övringen, Frissjön, samt Allgönnen, och därtill hörande äar, samt delvis angränsande socknar såsom Siön Rusken i Nvdala m. fl., Krokfisket är i stort sett av mycket gammalt datum, såväl inom Hultsjö som an- norstädes, och har särskilt i äldre tider förekommit i ganska stor utsträckning, och förekommer ännu, fast numera näst såsom hobby. På 1800 talets sista hälft ut- övades krokfisket helt såsom näringsgren, och då var det alltid yrkesfiskare som fiskeade för att förtjäna åtminstone en del av sitt uppehälle. Och bland några av dessa var sådana personer, som inte hade annat till handverk än bara fisket, bodde i småkåpor, s. k. backstugusittare, och för att nämna åtminstone en sådan, som bodde i Angseboda Fröderyd, och hette Jonas Sjölander, och hans vanliga namn bland allmänheten var "Stamsjödde" var han fått detta namn ifrån har jag aldrig hört något berättas om, han krokfiskade både sommar och vinter, och besökte då alla sjöar rundt om. Och det berättas om att när han var på en sjö i närheten av sitt hem, och vintermetade fick han på, en så stor fisk att han inte fick den igenom hålet, skulle han kört ned den ena handen i hålet, och hålla fisken medan

ACC. N:R M. 11086: 2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

han med den andra handen skulle hugga upp hålet, vilket det inte bar sig bättre än att han högg sig rätt bastant i handen, men det oaktat släppte han inte fisken, utan drog upp den och gick hem, men väl inkommen i sitt hem skulle då svimmat av. Vidare fanns det en yrkesfiskare i Yggersryd Hultsjö, han var förresten född omkring 1840 talet och kallades för "Nesse vid leet" vad hans rätta namn var har jag ej lyckats få reda på, men att han hette Nils, det har jag säkert hört. Vidare fanns det en sådan gammal yrkesfiskare i Rörvik Stockaryd, som hette Samuel Ask, allmänt kallad "Askasammel" han ville disponera hela sjön Allgunnen, han var också född på 1840 talet, Vidare fanns vid samma tid en hemmansägare från Mårtatorp i Skepperstad, som lät sitt jordbruk även var yrkesfiskare, och hette August Magnusson, och han bodde alldeles intill sjön Frissjön, och var strandägare till hela norra delen av sjön. På 1800 talet till långt in på 1900 talet var allt fiskevatten fritt för vem som helst att fiska i, och bedrevs då, fast i mindre skala, utav såväl markägare som arrendatorer, oavsett om de hade strandrätt eller inte. Om krokfisket har haft någon större betydelse framför annat fiske, annat än själ-

ACC. N:R M. 11086:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

va nöjet, har jag inte hört talas om, samt att krokfisket hade den fördelen att på vintern kunde inte fiskas med nät vilket var fallet på sommaren, ty på sommaren fiskades mycket med nät, jämsides med krokfisket. Numera har förhållandena ändrats så tillvida, att krokfisket bedrivs mera som nöjesfiske.

De redskap som användes för krokfiske var på sommaren metspö, vilken förr i tiden var en s.k. "Raft" av någon lång och rak stam av företädesvis gran, men även användes "raftar" av björk och rönn, men det som näst användes var metspö av gran, ty orsaken till detta var, att de ruttnade inte upp så fort som av lövträ. Ett sådant metspö var omkring 7-8 alnar, någon gång ännu kortare, till detta spö hörde, rev med flöte, det senare en vanlig kork, vari ett hål var borrarat som reven drogs igenom, vilket gjorde att flötet kunde höjas och sänkas, allt efter djup och andra förhållanden, hos de riktiga yrkesfiskarna bestod reven för det mesta av hästtagel, och tillverkades "snoddes" för det mesta av fiskaren själv, allt efter vad varje fiskare ansågs vara för honom passande, en fiskare ansåg till ex, att en rev med sex tagel var den lämpligaste, medan en annan ansåg åtta à tio tagel vara den bästa grovløken. Krokfisket användes som ovan nämts

ACC. N:R M. 11086: 4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

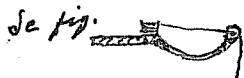
både vinter och sommar, men sommarfisket hade nog den största betydelsen på grund av att det då var lättare att meta fisken, på vintern däremot var det ju mera trälsamt, genom att man då fick ett hårt arbete med att hugga hål på isen och särskilt om isen som ofta var fallet om vintrarna, kunde vara ända upp till en alm tjock och kanske ofta ännu tjockare. Numera har krokfisket ingen särskild ekonomisk betydelse, och bedrivs inte alls av några yrkesfiskare, utan när det nu krokfiskas sker det alltid som nöjesfiskning.

På 1500 talet hade de fälsta av yrkesfiskarna, var och en sina särskilda redskap och modeller, och särskilt då det gällde vinter fisket, det så kallade pimpelfisket "Kolpa", och dessa fiskebon tillverkade fiskaren själv, efter vad, han ansåg vara de mest lämpliga, och särskilt då det gällde att stöpa pimlar, "Blinkar" som de av fiskarna även kallades, dessa "blinkar" stöptes av tenn, och ofta belades med en koppar eller mässingsskiva, på ena sidan av "blinken" och en sådan "blink" kunde även användas till "slantmete" på sommaren "slanta" i åar och dyligt. Dessa pimplar "blinkar" tillverkades på så sätt, att en form urgrävdes, företrädesvis i en grov furubark, och i vars båda ändar insattes en

ACC. N:R M. 11086:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

märkla av ståltråd, vilka var ställda så, att de tillsammans med tennet blev in-
stöpta i "blinken" när det hälldes i formen, dessa märklar tjänstgjorde den ena
till att fästa reven i, medan den andra till att fästa kroken i, men i den mär-
lan som kroken skulle fästas, sattes alltid en liten omkring 2 centimeter lång
kedja mellan blinkmärklan ock kroken, även tillverkad av litet finare ståltråd,
detta för att agnet skulle verka livligare. Och till rev användes alltid tagel-
rev, detta på grund att en tagelrev frös inte så lätt som rev av linne, och så an-
sågs tagelrevarna för mycket starkare. Till s. k. "kolpeträ" - spö användes all-
tid ^{över} jämväxt i framändan krökt trädgren, på vars handtag voro insatta ett par
träpinnar för att veva upp reven på, i framändan på detta "kolpeträ" var ett hål
som reven fick glida i.

"Kolpeträ"
35 a 40 c.m.

Redan i början på 1900 talet började fiskarna, och då särskilt nöjesfiskarna
att inköpa sina fiskredskap hos ortens järnhandlande, på min trakt var det då
från järnaffärer i Sävsjö och Stockaryd, men även sändes efter redskap från
Liesdorfska fiskredskapsaffären i Stockholm, samt från en fiskerifirma i Sjö-
levad m. fl. Numera finns det att köpa fiskredskap i nästan vilken affär som
härst.

ACC. N:R M. 11086:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ifrån ovanstående fiskredskapsaffärer inköptes alla redskap efter katalog, och i huvudsak var det pimplar och drag, men även nät och fiskmjärddar skickades efter hos dessa affärer.

Det s.k. "slantmetet" från slutet av 1500 talet, och den förste som undertecknad i min barndom, såg utföra sådant mete, var en gammal man som hette August Lindberg från Gistningstorp Hultsjö, och detta var omkring 1890, men varifrån man fått denna fiskmetod kan jag ej ge någon upplysning om. Vid så gott som alla krokfiskemetoder användes hjälpredskap, och särskilt vid pimplingen "kolpa" användes då en större krok av grov järntråd vilken var fastsatt i ett träskäft eller den s.k. "Kolpekroken" vilken var ganska vass i spetsen, till s.k. ståndkroksfiske användes alltid håv, tillverkad av en rund järntrådsring vilken var omspänd med ett mycket fintrådigt nät, denna håv var i sin tur fäst vid ett omkring 2 meters långt träskäft. Vid pimpling "kolpning" då isen var tjock, och hålet vanligtvis blev litet i nederkanten, kunde det ofta hända, att det blev en så stor fisk att den inte gick i genom, då trädde alltid "kolpekroken" ned och högg i fisken, och så hölls fisken fast, medan man högg upp hålet med is-

ACC. N:R. M. 11086:7

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

billen, och så med krokens hjälp drogs fisken upp. Vid "stånkrokfisket" drogs fisken medelst ^Vreken upp till vattanytan, varefter häven stacks in under fisken, och så drog man upp fisken. Till bete eller agn, användes på sommaren företrädesvis mask, detta till vanligt krokfiske, till vintermetet användes till att börja med en fläskbit på kroken, men de gamla yrkesfiskarna använde, så fort de fått upp en fisk dennes ögon, de använde även ^{de} darsig göra lät även trämask, det vill säga en vit mask som samlades upp ur gamla murkna trästubbar. ~~att mask~~

All mask trädde på kroken i maskens längdriktning, och vad som blev över av masken fick hänga kvar, masken plockades vanligtvis på sommaren, strax före man skulle gå att fiska, och förvarades för det mesta i en gammal träsko "masketräskon", om vintern letades den reda på i, som förut nämnts i gamla trästubbar som barken satt kvar på. Till slantmetet ^{ann} alltid förekom om sommaren, användes alltid en groda "frö" vilken vanligtvis sattes på kroken levande, och grodorna plockades alltid vid åstränderna eller i något kärr. Något fiskredskap som in ^{te} var försett med krok men som likaväl användes som krokfiske har jag ej hört talas om.

ACC. N:R M. 11086:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Som härövan förut omtalats är krokfisket av mycket gammalt datum, men nu har så gott som allt krokfiske försvunnit, och det som numera idkas är alltid som nöjesfiske, någon eller några gånger på sommaren. Vintermettet eller "kolpa" har däremot alldeles försvunnit, och den orsaken till att det så alldeles försvunnit beror till största delen att de gamla yrkesfiskarna har så småningom dött bort, och för det andra har det ju blivit över lag mindre fisk i sjöarna, emot vad det var på 1800 talets sista hälft. De yrkesfiskare som jag för närvarande vet om, då särskilt vad våra insjöfiske beträffar äro bröderna Vikatröm Nvdala fast krokfisket bedrivs av dessa fiskare ganska litet, deras fiskredskap är i huvudsak fiske med nät.

Förr i tiden, till, ex, i slutet av 1800 talet, och även i början av 1900 talet fanns alltid bestämda platser för krokfisket, och platserna var, vassrika vikar på sten grund, på brådjuvslänter, samt på slänterna på någon i sjön, där någon s. k. "ör" var belägen samt vid vasarna, några andra speciella platser för krokfisket har jag ej hört berättas om. Att det ^{fångats} någon särskild fisk i våra fiskevatten har förekommit någon gång, men det var inte på krokfiske. År 1916.

ACC. N:R M. 11086:9

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

infångade undertecknad jänte en kamrat Alfred Andersson Kännestubba Hultsjö
en fisk på nät i en sjö som heter Frissjön, denna egendomliga fisk liknade en
stor lake, men vi viste inte vad det var för en fisk, förrän vid ett samtal med
en numera avliden gammal fiskare från trakten, som hette Frans Johansson från
Skeppersta, och han talade då om, att han hade fått en lika dan fisk för många
år sedan i samma sjö, och att den fisken skulle heta "Mal", och mig veterligt
har aldrig någon fiskare fått någon sådan fisk varken förr eller senare i när-
ka av ortens insjöar. Om det har varit några särskilda anläggningar, för utom
vasarna för krokfiskets befrämjande eller bedrivande har jag ej hört berättas om.
Bygandet av vasar är en mycket gammal företelse, och det kan bevisas därige-
nom att tvänne sjöar Lundasjön och Rälången innom Hultsjö, tappades någon gång
i mitten av 1800 talet, och i vikarna av dessa sjöar finns fragment efter män-
ga vasar, och efter vad dessa fragment visar, skulle vasar anlagts i ganska stor
omfattning, ty lämningsarna ligger ganska tätt, på en del ställen inte mer än 30
å 40 meter från varandra, och tycks inte ha varit stora, och till synes endast
2 å 3 meter i genomskärning. Vasbygge förekommer även i nuvarande tid, och har
nu särskilt genom fiskevärdföreningar o, dyl. strandägarna rent av anmodade att
anlägga ~~bigga~~ vasar om året, samt underhålla och "risa" upp de gamla.

ACC. NR

M. 11086:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ty nästan vid varje sjö är numera bildats fiskevårdsföreningar, däri även fiskodling ingår, dessa föreningars bildande började omkring 1920 talet, men trots detta tycks fiskstammen minska nästan överallt i våra insjöar, och detta tycks ha minskats mest på de senaste 20 åren, vad anledningen till detta kan vara har jag ej hört något talas om. Inplantering av fisk genom fiskevårdsföreningarna äger ofta rum, men är numera sådan fisk som inte lämpar sig för krokfiske, såsom sik och sutare, med flera, varför någon förändring i fråga om krokfisket ej kan komma ifråga genom denna inplantering. Några nya fiskredskap har jag inte hört talas att någon infört. Att någon tidigare fisksort försvunnit har jag heller inte hört berättas om, men att abborren har minskat mycket på de senare åren talas ofta om men vad orsaken kan vara har jag ej hört berättas om, och samtidigt som att de gamla vrkeskrokfiskarna äro döda, har således detta ej kunnat innebära någon förändring i det gamla krokfisket.

Lönåsa HULTS JÖ i april 1949

Joh. Sjöquist.

